

Лекція 2

ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1. Інформація як об'єкт інформаційних правовідносин.
2. Класифікація інформації.

1. Інформація як об'єкт інформаційних правовідносин

Слово інформація походить від латинського «informatio» - *виклад, роз'яснення, тлумачення, подання, поняття, обізнаність, просвіта*. Поняття інформації неодноразово змінювалось, його межі то розширювалися, то звужувалися. Спочатку під цим словом розуміли уявлення, поняття, потім – відомості, передачу повідомлень.

Існує велика кількість думок різних вчених щодо поняття інформації. Досить важливим є визначення інформації на законодавчому рівні. В Україні цей термін закріплений в *ст. 1 Закону України "Про інформацію"* від 02.10.1992р.: **«інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді»**.

Інформаційні правовідносини - *це суспільні відносини, які виникають з приводу одержання, використання, поширення, зберігання та/або захисту інформації, необхідних для реалізації прав, свобод та законних інтересів їх учасників*.

Відповідно до *ст. 2 Закону України «Про інформацію»* від 02.10.1992р. **основними принципами інформаційних відносин є:**

- гарантованість права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;
- достовірність і повнота інформації;
- свобода вираження поглядів і переконань;
- правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації;
- захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Учасники (суб'єкти) інформаційно-правових відносин здійснюють певну діяльність в інформаційній сфері, що має назву інформаційної діяльності.

Інформаційна діяльність – *це сукупність певних дій із застосуванням відповідних способів і методів, пов'язаних із створенням, одержанням, збиранням, зберіганням, використанням та поширенням, а також охороною та захистом інформації*.

Об'єктом в такому разі виступає саме те, на що безпосередньо спрямовані зазначені дії суб'єктів інформаційних правовідносин, а саме – інформація будь-якого характеру.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про інформацію» **основними видами інформаційної діяльності** є наступні дії по відношенню до інформації:

Створення інформації – це процес розумової діяльності людини, що полягає у певних логічних перетвореннях. Характерним, але не у всіх випадках, є досягнення певної поставленої мети, а також наступне відображення створеної інформації на матеріальних носіях, в електронному вигляді або в усній формі тощо.

Збирання інформації є певним пошуком необхідної інформації за допомогою використання особою певних методів та засобів.

Одержання інформації полягає в набутті, придбанні, накопичення кожним інформації будь-якого характеру, а також держави.

Зберігання інформації – це забезпечення належного стану інформації та її носіїв.

Використання інформації – задоволення інформаційних потреб будь-яких осіб, а також держави.

Поширенням інформації є розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законодавством порядку інформації.

Охорона інформації здійснюється відповідно до законодавства України про інформацію і є комплексом відповідних гарантій держави щодо рівності прав доступу до інформації, неможливості обмеження прав особи щодо вибору форм, джерел одержання інформації тощо.

Захистом інформації є комплекс правових, організаційних, інформаційно-телекомунікаційних засобів і заходів, спрямованих на запобігання неправомірним діям щодо інформації.

Суб'єкти інформаційних правовідносин (ч. 1 ст. 4 Закону України «Про інформацію»):

- фізичні особи;
- юридичні особи;
- об'єднання громадян;
- суб'єкти владних повноважень.

2.Класифікація інформації

Інформацією є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі (ст. 200 Цивільного Кодексу України).

Основні властивості інформації :

- ✓ Фізична невідчужуваність інформації.
- ✓ Відокремленість інформації.
- ✓ Екземплярність інформації.
- ✓ Властивість інформаційного об'єкта.
- ✓ Властивість, або ознака тиражування (розповсюджуваності) інформації.
- ✓ Організаційна форма.

1) види інформації за змістом :

1. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інформацію» **інформація про фізичну особу (персональні дані)** – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

При цьому не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Кожному забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законом.

2. Відповідно до ст. 12 Закону України «Про інформацію» **інформація довідково-енциклопедичного характеру** – систематизовані, документовані, публічно оголошені або іншим чином поширені відомості про суспільне, державне життя та навколишнє природне середовище.

Основними джерелами інформації довідково-енциклопедичного характеру є: енциклопедії; словники; довідники; рекламні повідомлення та оголошення; путівники; картографічні матеріали; електронні бази та банки даних; архіви різноманітних довідкових інформаційних служб, мереж та систем; довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками та автоматизованими інформаційно-телекомунікаційними системами.

Правовий режим інформації довідково-енциклопедичного характеру визначається законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Відповідно до *ст. 13 Закону України «Про інформацію» інформація про стан довкілля (екологічна інформація)* – відомості та/або дані про:

- стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими;
- фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми);
- стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля; - інші відомості та/або дані.

Правовий режим інформації про стан довкілля (екологічної інформації) визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Інформація про стан довкілля, крім інформації про місце розташування військових об'єктів, *не може* бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

4. Відповідно до *ст. 14 Закону України «Про інформацію» інформація про товар (роботу, послугу)* – відомості та/або дані, які розкривають кількісні, якісні та інші характеристики товару (роботи, послуги).

Інформація про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Правовий режим інформації про товар (роботу, послугу) визначається законами України про захист прав споживачів, про рекламу, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

5. Відповідно до *ст. 15 Закону України «Про інформацію» науково-технічна інформація* – будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Правовий режим науково-технічної інформації визначається *Законом України «Про науково-технічну інформацію» від 25 червня 1993 р.*, іншими законами та

міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Науково-технічна інформація є відкритою за режимом доступу, якщо інше не встановлено законами України.

6. Відповідно до ст. 16 Закону України «Про інформацію» **податкова інформація** – сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому *Податковим кодексом України від 2 грудня 2010 р.*

Правовий режим податкової інформації визначається Податковим кодексом України та іншими законами.

7. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про інформацію» **правова інформація** – будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо.

Джерелами правової інформації є: Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань.

З метою забезпечення доступу до законодавчих та інших нормативних актів фізичним та юридичним особам держава забезпечує офіційне видання цих актів масовими тиражами у найкоротші строки після їх прийняття.

8. Відповідно до ст. 18 Закону України «Про інформацію» **статистична інформація** – документована інформація, що дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя суспільства.

Офіційна державна статистична інформація підлягає систематичному оприлюдненню.

Держава гарантує суб'єктам інформаційних відносин відкритий доступ до офіційної державної статистичної інформації, за винятком інформації, доступ до якої обмежений згідно із законом.

Правовий режим державної статистичної інформації визначається *Законом України «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 р.*, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

9. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про інформацію» **соціологічна інформація** – будь-які документовані відомості про ставлення до окремих осіб, подій, явищ, процесів, фактів тощо.

Правовий режим соціологічної інформації визначається законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2) види інформації за порядком доступу:

а) **відкрита інформація** – це будь-яка інформація, тобто будь-які відомості та/ або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, крім тієї інформації, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом;

б) інформація з обмеженим доступом:

- **конфіденційна** – інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень;
- **таємна** – інформація, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі.;
- **службова**.

 **Список рекомендованої літератури**

1. Конституція України : Закон України від 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 181.
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 182.
4. Про Державну службу спеціального зв'язку та захист інформації України: Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. ст.258.
5. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
6. Стратегії розвитку України : теорія і практика; за ред. О.С. Власюка. К.: НІСД, 2002, 864 с.
7. Зубок М. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності. К.: ГНОЗІС, 2015. 216 с.

8. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с.

9. Крегул Ю.І., Зубок М.І. Правове регулювання безпеки підприємницької діяльності: навч. посібник. К.: КНТЕУ, 2013. 216с.

10. Шпакова О. Політика інформаційної безпеки в Україні: правовий базис. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2008. Вип.65 (Ч. 1). С. 242-249.